

Vrednovanje Programa igraonice za potencijalno intelektualno darovitu djecu od strane roditelja

Darovitost je sklop osobina koje uz povoljno poticanje izvana omogućuju pojedincu postizanje dosljedno natprosječnog rezultata u nekom području ljudske aktivnosti, a može se prepoznati kao nov i izvoran doprinos (Miharija i sur., 1992.). Produktivna darovitost je presjek tri skupine osobina:

- **natprosječno razvijenih sposobnosti;**
- **osobina ličnosti (posebno motivacije za rad);**
- **kreativnosti.**

Darovitost se može očitovati samo na jednom ali i na više područja (sposobnosti).

Darovito dijete je dijete rođeno s neuobičajenom sposobnošću da svlada određeno područje ili područja (Winner, 2005.). To su ona djeca koja brže, bolje više, prije, uspješnije, drukčije,... čine nešto u usporedbi sa svojim vršnjacima (Cvetković-Lay, 1998.).

Darovita djeca imaju neke posebne potrebe koje proizlaze iz njihovih specifičnih osobina i sposobnosti. O zadovoljavanju tih potreba ovisi njihov cjelokupni razvoj. Njima, kao ni djeci s poteškoćama, nisu primjereni redovni programi jer ne zadovoljavaju u potpunosti njihove specifične potrebe.

Rano otkrivanje i identifikacija darovitosti važno je ne samo zbog optimalizacije pozitivnih utjecaja okoline i zadovoljavanja specifičnih potreba darovite djece, već i radi njegovanja i daljnjeg razvoja darovitosti, te sprječavanja negativnih ponašanja kao posljedica nezadovoljenih potreba (agresivnosti, frustriranosti, dosade, pretjerane osjetljivosti, hiperaktivnosti, i sl.).

Za nastanak i razvoj darovitosti nužni su biološki potencijali, kao i poticajni okolni utjecaji. Pokazalo se da upravo obitelj ima presudnu ulogu u pretvaranju potencijala u produktivnu darovitost (Cvetković-Lay, 2002.). Darovito dijete se rađa i raste u obitelji, te dijete i obitelj međusobno oblikuju jedno drugo. Obitelj ne stvara darovito dijete nego, u pozitivnim slučajevima, potiče i pomaže da se ta darovitost razvije i opstane (Cvetković-Lay, 2002.).

Igraonica za potencijalno intelektualno darovitu djecu

Igraonica za potencijalno intelektualno darovitu djecu predškolske dobi ustrojena je kao dodatni kraći program kojeg organizira Dječji vrtić *Cvit Mediterana* u Splitu. Program igraonice rađen je na temelju programa rada Igraonice *Bistrić* iz Zagreba i pod supervizijom Jasne Cvetković Lay, kao rezultat jednog od zaključaka evaluacije projekta obogaćenog programa «Darovito dijete u vrtiću» (2000.).

Cilj programa je poticanje cjelovitog razvojnog potencijala darovite djece kroz kvalitetan obogaćeni program koji slijedi načela diferencijacije i individualizacije u pristupu zadacima, područjima i sadržajima aktivnosti s djetetom. Na temelju prethodnog, cilj je i preventivno djelovati na moguća kasnija socijalno neprihvatljiva ponašanja darovite djece koja mogu nastati kao posljedica nezadovoljenih njihovih temeljnih, a posebice posebnih odgojno-obrazovnih potreba.

Igraonica je počela s djelovanjem pedagoške godine 2001/2002.

Program traje od listopada do lipnja tekuće godine. Održava se jednom tjedno po 2 sata (2 x 60 minuta)

Nositelji programa su odgajatelji (dvije voditeljice igraonice) i stručni suradnici (ravnatelj, pedagog, psiholog) koji su prošli prethodnu pripremu.

Veličina skupine može se kretati u okvirima predviđenim i za druge kraće programe, dakle, 10-12 djece.

Uzrast djece obuhvaćene programom je od 3 godine do polaska u školu.

Kriteriji prijema djeteta u igraonici su određeni primjenom tzv. multidimenzionalnog modela identifikacije,

Osobita važnost pridaje se uključivanju roditelja u rad igraonice. Ciljevi suradnje s roditeljima su:

- upoznati posebne odgojne i obrazovne potrebe svog darovitog djeteta;
- pomoći djetetu da se, uz roditelja, lakše integrira u skupinu (kronoloških ali i mentalnih vršnjaka);
- poticati razvoj posebnih sposobnosti i interesa djeteta uz uključivanje roditelja;
- aktivno uključivanje roditelja u razmjenu iskustava i svega što se tiče kvalitetnog odgoja i obrazovanja darovitog djeteta.

Metoda¹

Zanimaju nas:

- očekivanja roditelja od igraonice (razlozi uključivanja djeteta u igraonicu);
- percepcija roditelja o utjecajima igraonice na dijete;
- općenito zadovoljstvo roditelja igraonicom;
- utjecaj igraonice na djelovanje roditelja.

Sudionici su bili roditelji čija su djeca nekad ili za vrijeme provođenja istraživanja pohađala igraonicu za potencijalno intelektualno darovitu djecu u DV *Cvit Mediterana*, Split.

Cilj evaluacije je procjena programa i utjecaja igraonice na dijete od strane roditelja.

Anketa se sastoji od nekoliko cjelina:

- općih informacija;
- informiranja o nadarenosti;
- očekivanja roditelja od igraonice;
- utjecaja igraonice na dijete;
- procjene zadovoljstva djeteta igraonicom;
- zadovoljstva roditelja igraonicom;
- poduzetih akcije roditelja.

Postupak

Istraživanje je provedeno u DV *Cvit Mediterana* tijekom veljače i ožujka 2006.g.

Svi roditelji pozvani su na zajednički sastanak s voditeljicama igraonice i stručnim timom. U pozivu je navedena svrha vrednovanja i važnost njihove procjene programa igraonice. Tijekom sastanka roditeljima je pročitana uputa, te su ispunili evaluacijske ankete. Nakon toga slijedio je razgovor uz razmjenu iskustava.

Roditelji djece koja su tijekom provođenja istraživanja pohađala igraonicu a nisu se odazvali na sastanak, anketu su ispunili naknadno, prilikom dovođenja djeteta u igraonicu. Ostalim roditeljima koji nisu došli na sastanak, anketa je poslana na kućnu adresu, zajedno sa adresiranom i frankiranom kuvertom, uz uputu i prateće pismo u kojem je navedena svrha

¹ Rezultati evaluacije su uzeti iz završnog stručnog rada Jelene Birsa, psihologinje pripravnice na stažu u DV *Cvit Mediterana*

vrednovanja. Roditelji koji nisu poslali natrag ispunjene ankete ni nakon tri tjedna od slanja, telefonski su kontaktirani i zamoljeni da ispune i pošalju natrag anketu.

Neki rezultati

- Od očekivane 32 ankete ispunjeno je i vraćeno njih 28 (skoro 90%).
- Osoba koja je prva prepoznala dijete kao potencijalno darovito u većini slučajeva bila je odgajatelj (68%), zatim jedan od roditelja (25%),
- Roditelji su o postojanju igraonice uglavnom saznali od zaposlenika vrtića-odgajatelja, pedagoga, psihologa (96.4%). Zanimljivo je da, iako je ovo jedina igraonice ovakve vrste za djecu predškolske dobi u Splitu, nitko od roditelja za nju nije saznao preporukom stručnog suradnika iz neke druge ustanove ili iz medija.

Razlozi zbog kojih su roditelji potaknuli dijete da se uključi u igraonicu bili su:

- djetetovo stjecanje novih vještina i/ili znanja (85.7%);
- poticanja intelektualne znatiželje (75%);
- cjelovit i optimalan razvoj (64.3%);
- veće samopouzdanje djeteta (43%);
- kontakti s drugom djecom sličnih sposobnosti (35.7%);
- ostvarivanje boljih odnosa s drugima (10.7%);
- zadovoljavanje nepresušne znatiželje djeteta (3.6%)

Za uključivanje djece u igraonicu roditelji su u prosjeku imali tri razloga ($M=3.18$; $Sd=1.056$).

Na predavanja/radionice za roditelje potencijalno darovite djece išlo je 60.7% roditelja.

Čak 89.3% roditelja smatra da su dobili korisne informacije o prirodi dječjih sposobnosti i razvoju nadarenog djeteta.

- Svi roditelji bi i dalje nastavili poticati dijete na odlazak u igraonicu, a također 100% roditelja bi preporučilo igraonicu roditeljima djece sličnih potreba. Ova dva pitanja su zapravo najbolji pokazatelj zadovoljstva roditelja igraonicom.
- 46.4% roditelja smatra da bi se igraonica trebala održavati dva puta tjedno, 43% jednom tjedno, a 10.7% misli da bi se igraonica trebala održavati više od dva puta tjedno, te da bi trajanje pojedinog susreta u igraonici trebalo biti kao i do sada, smatra 96.4% roditelja, a samo 3.6% bi voljelo da traje duže od 2h.
- Veličinom grupe je zadovoljno 93% roditelja, a njih 7% smatra da je grupa prevelika.
- Plaćanje igraonice roditelji uglavnom odobravaju uz obrazloženje da je u redu da se dodatni programi dodatno i plaćaju, smatraju da je cijena prihvatljiva

U Tablici 1. prikazani su deskriptivni podaci za svaku tvrdnju koju su roditelji procjenjivali na ljestvici od 1-5 (1-uopće se ne slažem; 2-uglavnom se ne slažem; 3-niti se slažem niti se ne slažem; 4-uglavnom se slažem; 5-u potpunosti se slažem), a odnose se na promjene koje su kod djeteta uočili nakon uključivanja u igraonicu.

Istaknute su tvrdnje sa aritmetičkom sredinom 4 ili većom (odnosno one za koje se roditelji u prosjeku uglavnom slažu), odnosno, za negativne tvrdnje manjom od 2 (za koje se roditelji u prosjeku uglavnom ne slažu).

Tablica 1. Aritmetičke sredine (M) i standardne devijacije (Sd) za pojedine tvrdnje, N=28 (tvrdnje od 1- 13 odnose se na uvodne podatke)

Tvrdnja	M	Sd
14. Nakon uključivanja u igraonicu kod djeteta primjećujem proširivanje interesa.	4,29	0,659
15. Moje dijete posjeduje nove informacije i znanja.	4,29	0,659
16. Moje dijete se ponaša zrelije.	3,79	0,630
17. Djetetu su sadržaji igraonice prezahtjevni.	1,36	0,911
18. Kod djeteta primjećujem povećanu motivaciju za razne aktivnosti.	4,07	0,663
19. Primjećujem da je moje dijete društvenije (lakše se uključuje u interakciju s drugima).	4,00	0,861
20. Moje se dijete prema članovima obitelji ponaša gore.	1,54	1,036
21. Kod djeteta primjećujem povećanu sposobnost samostalnog rada i istraživanja.	4,25	0,701
22. Moje dijete se počelo suprotstavljati.	2,29	1,182
23. Dijete je svjesnije svojih sposobnosti.	3,86	0,891
24. Moje dijete raznim sadržajima pristupa na drugačiji način.	3,79	0,787
25. Kod mog djeteta primjećujem gori odnos prema prijateljima i vršnjacima.	1,39	0,685
26. Kod djeteta primjećujem napredak na emocionalnom planu.	4,00	0,770
27. Moje dijete je kreativnije.	4,36	0,621
28. Dijete primjenjuje naučeno u igraonici.	4,36	0,678
29. Moje dijete pokazuje poboljšane vještine učenja.	3,86	0,756
30. Dijete se ponaša samovoljnije.	3,04	1,232
31. Moje dijete se bolje ponaša prema članovima obitelji.	3,18	1,020
32. Dijete je samopouzdanije.	4,18	0,670
33. Kod djeteta primjećujem bolji odnos prema prijateljima i vršnjacima.	3,64	0,731
34. Kod mog djeteta primjećujem napredak na intelektualnom planu.	4,32	0,670
35. Primjećujem da je mom djetetu u igraonici nezanimljivo.	1,21	0,833
36. Dijete se ponaša odgovornije.	3,64	0,621
37. Mislim da je igraonica izazovna za moje dijete.	4,75	0,441
38. Moje dijete u igraonicu odlazi s radošću.	4,89	0,315
39. Dijete uživa u igraonici.	4,96	0,189
40. Sada se osjećam vrijednije.	2,96	1,290
41. Osjećam se prestrašeno.	1,50	0,839
42. Osjećam se ponosno.	4,50	0,577
43. Osjećam se nesposobno.	1,32	0,670
44. Smatram da se u igraonici zadovoljavaju specifične potrebe moga djeteta.	4,43	0,690
45. Zadovoljan/zadovoljna sam radom odgajateljica u igraonici.	4,93	0,262
46. Zadovoljan/zadovoljna sam suradnjom sa stručnom službom.	4,71	0,460
47. Sviđa mi se način rada u igraonici.	4,75	0,518
48. Smatram da je igraonica općenito dobro organizirana.	4,68	0,819

Akcije koje su roditelji poduzeli nakon što je dijete krenulo u igraonicu su:

1. informiranje o nadarenosti (putem knjiga, Interneta,...) 68%;
2. traženje informacija o programima za nadarene u školama (46.4%);
3. konzultiranje s drugim stručnjacima iz područja dječjeg uzrasta (28.6%);
4. pohađanje predavanja i radionica o nadarenima (21.4%) i kontaktiranje škole za raspravu o edukacijskom programu (21.4%) ;
5. osnivanje udruge roditelja darovite djece (18%);
6. traženje sastanaka sa zaposlenicima vrtića radi razgovora o dječjem uspjehu i potrebama (14.3%);
7. pohađanje seminara o problemima edukacije nadarenih (7.1%)
8. razmatranje testiranja djeteta u budućnosti (MENSA i sl.) 3.6% i uključivanje djeteta u druge aktivnosti (3.6%).

U prosjeku su roditelji poduzeli po dvije akcije ($M=2.29$; $Sd=1.697$).

Usporedili smo razliku između skupine djece koja su u igraonicu išla samo jednu godinu ($N=17$) od onih koji su išli dvije ili više godina ($N=11$), s obzirom na promjene koje su roditelji zapazili.

Statistički značajna razlika između dvije skupine djece dobivena je za tvrdnje

- *Moje dijete se ponaša zrelije,*
- *Kod djeteta primjećujem povećanu sposobnost samostalnog rada i istraživanja,*
- *Dijete je svjesnije svojih sposobnosti*
- *Kod djeteta primjećujem napredak na emocionalnom planu,*
- *Osjećam se ponosno.*

Dakle, djeca koja su u igraonicu išla dvije godine ili duže u usporedbi s onima koji su išli jednu godinu percipirana od strane roditelja kao zrelija, s povećanom sposobnošću samostalnog rada i istraživanja, svjesnija svojih sposobnosti, te da su napredovala na emocionalnom planu u odnosu na vrijeme prije nego što su krenula u igraonicu. Roditelji te djece osjećaju se ponosnije od onih koji su išli jednu godinu u igraonicu.

Nedostaci ovog istraživanja su mali broj sudionika (iako smo u obradu uključili gotovo 90% roditelja djece polaznika igraonice), što je posljedica relativno kratkog vremena postojanja igraonice kao i toga što je u sklopu igraonice samo jedna skupina djece. Također, problem je što ne znamo jesu li roditelji koji nisu ispunili i poslali anketu natrag, jednostavno zaboravili ili im se nije dalo, ili su bili nezadovoljni programom igraonice, pa zato nisu htjeli surađivati i sudjelovati u evaluaciji. Nedostatak je i to što roditelji možda igraonicu procjenjuju u kontekstu nedostatka sličnih programa u školama, čime možda precjenjuju i njenu korist. Važno je napomenuti i da je za jedan dio roditelja prošlo puno vremena od kad su njihova djeca pohađala igraonicu do evaluacije, što je također moglo utjecati na procjenu (zaboravljanje i iskrivljavanje percepcije utjecaja igraonice). Također, dio djece uključio se tek ove godine u igraonicu, što znači da do evaluacije nije prošla puna pedagoška godina, zbog čega su možda i utjecaji igraonice manji.